

سعید اوحدی: نتیجه تصمیمات عربستان محروم کردن زائران ایرانی از فریضه حج است

رئیس سازمان حج و زیارت با اشاره به ادامه کارشکنی سعودی ها این اقدامات را عاملی برای محروم کردن ایرانی ها از ادای فریضه حج دانست.

رئیس سازمان حج و زیارت با اشاره به ادامه کارشکنی سعودی ها این اقدامات را عاملی برای محروم کردن ایرانی ها از ادای فریضه حج دانست.

به گزارش **خبرگزاری مهر**، سعید اوحدی "روز یکشنبه در برنامه "من طهران" شبکه خبری العالم، در پاسخ به این سؤال که آیا موانع عربستان در واقع تعمدی برای به تاخیر انداختن تدابیر حج و در نهایت جلوگیری از مشارکت حجاج ایرانی در مراسم حج است، اظهار داشت: درباره اینکه یک اراده عمدی وجود دارد یا خیر، باید گفت آنچه نتیجه تصمیم های عربستان که ما آثارش را می بینیم، در واقع محروم کردن زائران مسلمان مستطیع از حق شرعی شان برای حضور در میهمانی خداست.

*** نتیجه تصمیمات عربستان محروم کردن زائرین خانه خدا**

وی افزود: این نتیجه عمل آنها است که نتیجه بسیار سنگینی است و قطعا مجموعه دست اندر کاران حج عربستان باید خود پاسخگوی این رفتارشان در دنیای اسلام باشند.

*** با ادامه رفتار عربستان، وارد خط قرمز زمانبندی می شویم**

اوحدی درباره برداشت خود از برگزاری این مراسم در فرصت باقیمانده گفت: اگر این رفتار ادامه داشته باشد، قطعا ما وارد خطوط قرمز می شویم.

*** شورای عالی حج به زودی تصمیم نهایی را اعلام می کند**

اوحدی با بیان اینکه تصمیم گیری نهایی در داخل شورای عالی حج باید صورت گیرد، خاطرنشان کرد: طی نامه ای درخواست کرده ایم که جلسه شورای عالی حج تشکیل شود. اگر ما به دست اندرکاران سعودی اعلام کرده ایم که به چهار خط قرمز خود رسیده ایم، امروز اعلام می کنیم که خط قرمز پنجم هم که زمانبندی اجرای مراسم حج امسال است، و این خط قرمز به چهار مورد قبلی اضافه می شود.

اوحدی ادامه داد: لذا امیدواریم که شورای عالی حج به زودی تشکیل جلسه بدهد و ان شاء الله تصمیم نهایی را حتما اتخاذ خواهیم کرد.

وی درباره فرصت باقیمانده برای مشارکت زائران ایرانی در حج امسال نیز گفت: ما خیلی فرصت نداریم. حداقل یک ماه. اوحدی افزود: با وجود همه ظرفیت های بسیار خوبی که در سازمان حج و زیارت و بعثه مقام معظم رهبری و سرمایه سنگین کارگزاران زیارتی که داریم، ولی عقد قراردادهای آشپزخانه، حمل و نقل، تدارکات، مسکن در داخل عربستان حداقل یک ماه وقت لازم دارد.

رئیس سازمان حج و زیارت گفت: ما داریم به آخر رجب می رسیم. با فرض اینکه ویزا آماده باشد و ما رفته باشیم، یک ماه فرصت می شود اول رمضان که در آن زمان تقریبا همه چیز در عربستان تعطیل است، و بر اساس روال همه سال باید اول شوال ویزا می شد. قراردادهای باید بسته شود و به گروه های قیمتی تبدیل شود.

*** عربستان درباره هیچ کدام از خطوط قرمزی که اعلام کرده ایم، اعلام نظر نکرده**

اوحدی افزود: محدوده قرمز اجرای زمانبندی عملیات حج به این معنا است که کار اجرایی ما را با چالش جدی مواجه خواهد کرد. ضمن اینکه عربستان درباره هیچ کدام از خطوط قرمزی که ما اعلام کرده ایم، اعلام نظر نکرده است، که این امر بیانگر این است که اراده سیاسی جدی نمی خواهم بگویم برای پذیرش زائرین بلکه برای محروم کردن زائران از این سفری که حق زائران مسلمان است، وجود دارد.

*** مسؤولیت سنگین محروم کردن حجاج به عهده عربستان است**

پذیرایی از زائران همه دنیا بر عهده دولت عربستان سعودی است باز تاکید دارم آیه شریفه قرآن (ولله علی الناس حج البیت) حقی که خداوند برای زائران مستطیع قرار داده و این حق رو هیچ کس نمی تواند از زائران مسلمان بگیرد و اگر بخواهد بگیرد "صد عن سبیل الله" کرده و روایات و آیات زیادی داریم که سد راه زائران مستطیع مسلمانان بسیار سنگین است، و هر کس بخواهد سد راه مسلمانان شود قطعا باید در مجامع بین المللی پاسخگو باشد.

*** هفت هزار زائر، قربانی سوء مدیریت مسؤولان سعودی**

اوحدی به فاجعه منا و شهدای این فاجعه تلخ و غمبار اشاره کرد و گفت: در این فاجعه زائران واقعا مظلومانه شهید شدند. بیش از هفت هزار زائر کشورهای اسلامی مظلومانه در لباس احرام در روز عید قربان، قربانی سوء تدبیر و سوء مدیریت و قصور غیرقابل گذشت مسؤولان سعودی شدند.

*** نبود انسجام بین نهادهای عربستان درخصوص حج**

وی افزود: حدود سه چهار روز قبل از قطع رابطه سیاسی، مجدداً وزیر حج عربستان نامه دومی را برای ما نوشت و خود آنها تقاضا کردند که جلسه به ۱۹ اسفند ماه موکول شود، که ما قبل از این تاریخ برای گرفتن ویزای هشت نفر از اعضای مذاکره کننده اقدام کردیم، و با مراجعه به کنسولگری عربستان در دبی، اعلام کردند که هنوز هماهنگی و انسجامی بین وزارت خارجه و وزارت حج عربستان شکل نگرفته است.

اوحدی ادامه داد: این هم از اتفاقات بسیار جالب بود که بعد از مثلاً دو ماه تاخیر مگر چه بحثی می خواست صورت بگیرد؛ اینکه خیلی طبیعی و ساده بود که این انسجام و هماهنگی انجام می شد لذا ویزا صادر نشد و بعد از حدود ۳۵ روز، مجدداً از وزارت حج عربستان تماس گرفتند و اعلام کردند که این ملاقات در ۲۶ فروردین ماه برگزار می شود و فکر کنم هفتم رجب بود و ما وارد ماه رجب شده بودیم و حدود سه ماه و نیم تاخیر در مذاکرات صورت گرفته بود و از هشت نفر از اعضای هیئتی که وزیر حج عربستان تایید کرده و نامه رسمی زده بودند، به ۵ نفر در کنسولگری دبی ویزا دادند.

اوحدی خاطرنشان کرد: اینها همه بیانگر این است که یک عدم انسجامی بین نهادهای عربستان درخصوص حج سال ۹۵ مشاهده می شود. بهرحال مذاکرات در روز ۲۶ فروردین ماه انجام شد و به دلیل عدم هماهنگی که در دستگاههای عربستان شاهد بودیم، ما هم مطالبات خودمان را مطرح کردیم و ولی به همان دلیل متأسفانه، طرف سعودی نتوانستند به یک تصمیم گیری متقنی در این مذاکرات برسند.

* سؤال منطقی از مسؤولان حج عربستان

اوحدی تأکید کرد: ما به وزیر حج عربستان و معاون وزیر کشور و نمایندگان وزارت خارجه عربستان که یک هیئت تقریباً ۱۷ نفره بودند، اعلام کردیم که مردم ما و زائرین ما و همه دنیا این سوال جدی را دارند که بعد از این فاجعه تلخی که در منا روی داد، بالاخره چه تمهیداتی دولت و دست اندرکاران عربستان برای حج امسال دارند. این یک سوال منطقی و بجایی است که حق مردم است. بیش از هفت هزار نفر براساس آمار رسمی خود عربستان- شهدای این فاجعه بودند. حتماً باید این سوال طرح می شد.

* اعلام ۲۰ خط قرمز برای عربستان

اوحدی تصریح کرد: دست اندرکاران حج عربستان اشاره به تمهیداتی کردند که برای حج امسال قائل شده اند و به نظر ما و از نظر کارشناسی ما، کافی نبود. ما در جلسات کارشناسی که در ایران داشتیم، ۲۰ پیشنهاد را مکتوب به زبان عربی تهیه کرده بودیم، ارایه کردیم و به آنها گفتیم که این خط قرمز ما است.

وی درباره این خطوط قرمز گفت: این ۲۰ پیشنهاد کار کارشناسی که بعنوان خط قرمز کشور در آنجا مطرح کردیم، به عنوان مثال مثلاً اعلام کردیم که سال گذشته شما تأکید کردید که مقرها و مراکز پزشکی کشورهای اسلامی در مسیر رمی جمرات و مسیرهای پرتردد ایام تشریق نباشند و عربستان ادعا کرد که ما به اندازه کافی امکانات درمانی داریم.

وی افزود: ما مشاهده کردیم به عنوان یک واقعیت، یکی از کوتاهی های جدی که در موضوع فاجعه منا اتفاق افتاد، دیر رسیدن عوامل امدادی عربستان بود و از این طرف نیز، ممنوع کرده بودند که عوامل امدادی ما نباشد. یا به عنوان مثال، اینها در دستور العمل ها آورده بودند که زائران از حمل بار و چمدان و ویلچر در مسیرهای پرتردد خودداری کنند.

صدها هزار نفر روز اول رمی جمرات در مسیر رمی جمرات هستند. روز دوازدهم هم همین گونه است. باز زائران می خواهند به محل اقامت خود برگردند و همه می خواهند رمی جمرات را انجام بدهند. بردن بار و اسباب و وسایل و صندلی چرخدار و ویلچر خود مانعی برای حرکت و موجب سقوط زائران می شود. اما ببیند عکس ها و شواهد هست اصلاً (به این دستورالعمل از طرف دست اندرکاران عربستان) توجهی نشد.

وی یکی دیگر از پیشنهادهای استفاده از نیروهای باتجربه عنوان کرد و گفت: متأسفانه سال پیش، یک سری نیروهای جوانی را از حوزه پیشاهنگی دبیرستانهای عربستان جمع کرده و به عنوان تأمین امنیت یک کار عظیم و بزرگی مثل ایام تشریق آورده بودند. اینها ملاحظات جدی ما بود. البته خود آنها هم اذعان دارند که منظم ترین و با برنامه ترین زائر به حمد الله زائران جمهوری اسلامی ایران هستند؛ هم به لحاظ ادب اسلامی و هم به لحاظ اخلاق و هم نظم در رفتار.

وی افزود: لذا ما این ۲۰ مورد را به اینها (مسؤولان عربستان) اعلام کردیم و اعلام کردیم که اینها باید در ضمیمه های قرارداد قید شود و آنها هم استقبال کردند. این یکی از مسائل ما بود.

* صدور ۴۶ هزار ویزا در کشور ثالث امکان پذیر نیست

اوحدی تصریح کرد: نکته دوم در خطوط قرمز، بهرحال ما به اینها (مسؤولان سعودی) تأکید کردیم که خودتان بارها گفته اید که حج از روابط سیاسی جدا است. حجاج مهمان خانه خدا هستند و اگر اعتقاد دارید که حج از رابطه سیاسی جداست، باید ویزا را در خود ایران بدهید (زیرا) چیزی تغییر نکرده است. حق منطقی و حقوق شهروندی زائر ماست که ویزای زائر در ایران ارائه شود. بعدهم، وزارت امور خارجه و دستگاههای مختلف با ما هماهنگی دارند و سازمان حج و زیارت اعلام کرده که ما حاضر هستیم که همه گونه تمهیدات لازم را فراهم کنیم تا وزیران در ایران حتماً صادر شود؛ به این دلیل که خود سعودیها هم اذعان داشتند که صدور ۶۴ هزار ویزا در کشورش ثالث، نه امکان پذیر است و با مشکلات و موانع جدی هم مواجه خواهد شد.

* اصرار طرف سعودی بر صدور ویزا در یک کشور ثالث

وی در پاسخ به این سوال که آیا طرف سعودی همچنان بر صدور ویزای زائران در یک کشور ثالث اصرار می ورزند، گفت: کشور عربستان - به دلیل اینکه خودشان اعتراف کردند که مشکلات جدی هست- اعلام کردند که وزارت خارجه این کشور به جمع

بندی نرسیده است.

اوحدی ادامه داد: ما دو روز حضور خود در عربستان را تمدید کرده و باقی ماندیم. ظاهراً جلسه مهمی در ریاض داشتند و به نظر می‌رسد که شورای عالی حج آنها بود. بعد از نماز عشاء در روز دوشنبه بعد از گذشت دو روز تمدید حضور ما در عربستان- قائم مقام حج عربستان تماس تلفنی گرفت و اعلام کرد که در این جلسه نیز وزارت خارجه ما به نتیجه‌ای نرسید. آنها به جمع‌بندی نرسیده‌اند، لذا در این موضوع مُصر هم نیستند اما به جای این هم راهکاری ارایه نمی‌کنند. ما گفته‌ایم که هیچ راهکار دیگری را نمی‌پذیریم. (باید) صدور ویزا در داخل ایران باشد و تمهیدات آن را هم فراهم می‌کنیم.

وی افزود: موضوع سومی که ما با اینها (مسئولان سعودی) به عنوان خط قرمز مطرح کردیم این است که بهر حال، جزء حقوق همه زائران دنیا هست که وقتی به سفر حج مشرف می‌شوند، از خدمات کنسولی استفاده کنند. بهر حال زائر ما ممکن است که گذرنامه‌اش گم شود. معدل سنی زائرین در همه دنیا بالای مثلاً ۵۸ سال است، خب زائر با بیماری طبیعی مواجه می‌شود و بخواهد برگردد. در این صورت، چه کسی می‌خواهد این تشریفات را انجام دهد؟ اگر گذرنامه‌ای گم شد، برگ عبور را چه کسی می‌خواهد صادر کند؟ اگر زائری تصادف کرد، خدمات کنسولی و حقوقی زائر را چه کسی می‌خواهد پشتیبانی کند؟ اینها حق زائر هست.

وی افزود: واقعا تعجب می‌کنم که ما خیلی شفاف حقوق طبیعی زائر را که همه ساله هم وجود داشته است و اینها هم تاکید می‌کنند که حج از روابط سیاسی جدا است، اینها را مطرح کردیم و متأسفانه پاسخی نگرفتیم. به اعتقاد من، این طرف سعودی است که امروز بدهکار است.

وی افزود: با توجه به اینکه، کشور عربستان اعلام کرد که سوئیس حافظ منافع آنها است. یک پروتکل بین المللی خیلی ساده است. خب شما کشور سوئیس را به عنوان حافظ منافع اعلام کرده‌اید، همینجا بیاوید و ما هم تمهیدات را فراهم می‌کنیم. ما هر سال حدود ۱۵ نفر در هر کنسولگری عربستان از سازمان حج و زیارت برای صدور ویزا داشتیم.

در همان قالب کشور سوئیس که حافظ منافع شما هست، ما عوامل اجرایی را با هماهنگی وزارت خارجه اعزام می‌کنیم و اینها بیاند و خدمات کنسولی خود را ارایه کنند. این مسئله‌ای که در همه دنیا عرف هست. در چنین شرایطی، زائر ما نباید از خدمات محروم شود.

وی افزود: علی‌رغم مطالبی که مطرح شد، آنها در روز آخر یعنی روز دوشنبه تماس گرفتند و اعلام کردند که در جلسه ریاض هم به نتیجه نرسیده‌اند و ما هم به اندازه کافی در عربستان مانده بودیم و برگشتیم. خودشان اعلام کردند که ظرف دو یا سه روز اعلام می‌کنند و ویزای هیئت مجدداً صادر می‌شود تا آنها به یک جمع‌بندی در خصوص صدور ویزا و خدمات کنسولی و موضوع (تامین) امنیت که خط قرمز ما و حق طبیعی مردم ما است، برسند.

اوحدی خاطرنشان کرد: خب بعد از اینکه مذاکرات تمام شد، این مذاکرات باید تبدیل به یک تفاهم‌نامه می‌شد و تفاهم‌نامه می‌آورند و طبق روال همه ساله، صحبت‌های دوطرف و ملاحظات در «محضر الاتفاقیه» و «محضر الاجتماع» است ذکر می‌شد.

*** اعلام کردند که خطوط هوایی ایران باید مجوز بگیرند!**

اوحدی تأکید کرد: از دیگر عجایب امسال در متن تفاهم‌نامه این بود که به صورت یک رفت و به صورت یک، دو سه، فقط دستورالعمل‌های عربستان را نوشتند. نکته قابل تامل این بود که نکته‌ای را در یکی از بندهای این قرارداد و در واقع توافق‌نامه نوشته بودند که خطوط هواپیمایی ایرانی برای ورود به عربستان باید مجوز بگیرند که این هم از عجایب بود. ما باز به صورت مکتوب دو اعتراض به آنها کردیم: یک، اعلام کردیم که حتماً باید ملاحظات ما در قرارداد ذکر شود.

اوحدی ادامه داد: ما نیز ملاحظات خود را مطرح کرده‌ایم، مخصوصاً در حوزه تأمین امنیت زائر.

وی افزود: ما پروتکل‌ها و کنوانسیون‌ها و توافق‌نامه‌های متعددی را طی سالیان دور و گذشته با عربستان در حوزه صنعت هوا نوردی داشتیم، و هیچگاه با یک امضای توافق‌نامه همه آنها را زیر سوال نمی‌بریم. عزت، کرامت و حفظ حرمت زائر ایجاب می‌کند که از ظرفیت‌های شرکت‌های هواپیمایی داخل کشور برای انتقال زائر استفاده شود.

میهماندار ما، غذای ما، هواپیمای ما و پرچم جمهوری اسلامی ایران عزت ما است و به هیچ وجه ما حاضر نیستیم درباره اینها نه مذاکره کنیم و نه گذشت و عدول کنیم. خوب، پس از صحبت‌های مختلف، از مایذیرفتند. باز نکته جالب این است که ما روی سربگ وزارت حج عربستان داریم که به ما اعلام کرده‌اند خطوط ایرانی مانعی برای ورود به عربستان ندارد.

*** فضای سیاسی بر مذاکرات حج حاکم بود**

اوحدی خاطرنشان کرد: علیرغم آنکه در عربستان ادعا می‌شود، همچنان سایه سنگین فضای سیاسی و مسائل سیاسی بر مذاکرات طرف سعودی حاکم است، و اگر واقعا می‌خواهند به نتیجه برسند، باید این مشکل را خودشان حل کنند.

*** منتظر پاسخ عربستان هستیم**

اوحدی گفت: اعتقاد ما این است که الان طرف سعودی باید پاسخگو باشد. ما شفاف مطالبمان را مطرح کردیم و منتظر پاسخ عربستان هستیم که بتوانند پاسخگوی ناهماهنگی که در مجموعه دستگاه خودشان هست باشند. شما شنیده‌اید که هفته گذشته سخنگوی سازمان هواپیمایی کشوری عربستان صحبتی کرده بود که همه شرکت‌های ایرانی باید بیاوند مجوز بگیرند و این علیرغم موافقت وزارت حج عربستان کرده است و خودشان این را به ما تحویل دادند که این بیانگر همان ناهماهنگی هست که یا از این توافق ما با اینها خبر نداشت و یا اینکه پیش از ملاقات ما چنین اظهاراتی را ایراد کرده‌اند و یا اینکه متأسفانه هماه

عدم هماهنگی دستگاه عربستان سعودی است.

توصیه ما به عربستان به صورت جدی این است که از این مسائل سیاسی باید عبور کنند و به آنچه ادعا می کنند عمل کنند و واقعا زائران هیچ کشوری را برای حضور در این ضیافت الهی محروم نکنند. خداوند این حق را برای همه زائران دنیا قائل شده است.

*** اعلام کردند ظرف ۱ هفته مذاکرات بعدی انجام می شود ولی ۱۲ روز بدون پاسخ ماند**

وی درخصوص اینکه آیا درباره دور بعدی مذاکرات نیز توافق شد یا خیر گفت: آنها باید پاسخگو باشند. آنها از ما خواستند که ظرف حداکثر یک هفته ویزا صادر می شود و مجددا هیئت ایرانی به عربستان می ورود. تا به امروز، دوازده روز از برگشتن ما گذشته است، اما دولت عربستان پاسخگو نبوده است. این رفتار متاسفانه، نشانه هایی از عدم اراده جدی برای پذیرش میهمانان حرم امن الهی در حج نود و پنج دارد که این هم واقعا مسؤولیت سنگینی است.

اوحدی درباره فضای مذاکرات و نیز درباره اینکه آیا عربستان قصد دارد که به زائران ایرانی اجازه رفتن به عربستان را ندهد، گفت: درباره سوال اول عرض کردم که فضای مذاکرات به دلیل قطع رابطه سیاسی، فضای سردی بود. چندین بار به طرف سعودی تاکید کردیم که شما که ادعا می کنید و می گوید اعتقاد دارید که حج از مسائل سیاسی جداست و خانه خداوند در آن سرزمین بنا شده است و این بیانگر این نیست که اراده برای پذیرش میهمانان خانه خدا در دست آن کشور باشد. به هر حال باید آن کشور و همه دولت ها وظیفه دارند که تسهیلات را برای سفر خانه خدا فراهم کنند. این یک حق است و ما بر گرفتن این حق اصرار داریم.

اوحدی خاطرنشان کرد: به نظر می آید که در مذاکرات آنها خیلی طفره می رفتند و راهکار روشن و مشخصی نداشتند.

*** عربستان به مسؤولیت خودش عمل نکرده است**

اوحدی تأکید کرد: امنیت زائر باید حفظ شود و دولت عربستان مسؤول تامین امنیت زائران است. ما اعلام کردیم که تضمین تامین امنیت زائر در واقع لحاظ شدن این بیست مورد پیشنهادی اجرایی، کارشناسی و علمی است که ما در واقع تحویل عربستان دادیم. به نظر بنده تا این لحظه عربستان تاخیر داشته است.

تا به این لحظه به مسؤولیت های خودش عمل نکرده است. دست اندر کاران عربستان به مسؤولیت خود عمل نکرده اند و تا به این لحظه نتوانسته اند موضوع ناهماهنگی بین دستگاه های خود را آن هم در ارتباط با موضوع با اهمیت پذیرایی از میهمانان خانه خدا نتوانسته است حل کند.

اوحدی خاطرنشان کرد: به نظر می رسد که اگر این رفتار همچنان ادامه داشته باشد، من همان طور که در بعضی از مصاحبه هایم اعلام کرده ام، ما داریم وارد محدوده قرمز زمانبندی اجرای عملیات حج می شویم. بعد از امضای این تفاهم نامه به بستن قراردادهای تدارکات، قراردادهای اجاره مسکن در مکه مکرمه، حمل و نقل هوایی، حمل و نقل زمینی باید اقدام می کردیم.

استنباط بنده این است که کشور عربستان نه تنها در حوزه وزارت امور خارجه اش حتی در حوزه وزارت راه و ترابری و حمل و نقل شان به انسجامی نرسیده اند؛ یعنی اداره حج عربستان هنوز نمی داند که بالاخره به آن سهمیه ای را که در کمیسیون های پروازهای مشترک داشتند، چگونه باید عمل کنند. آیا هواپیمای سعودی باید (به ایران) بیایند؟ و آیا کشور دیگری را باید بیاورند که قطعا باید با نظر ما باشد. ما اجازه نمی دهیم که هر خط هواپیمایی دیگری را بیاورند. لذا اینها سوالاتی است که هنوز کشور عربستان، متاسفانه به یک جمع بندی جامعی نرسیده است.

*** سرنوشت پرونده فاجعه منا**

اوحدی درخصوص سرنوشت پرونده فاجعه منا گفت: ما بر پرداخت حق شرعی تاکید کردیم و بارها نیز خواستیم تا فیلم های این فاجعه را در اختیار ما قرار دهند زیرا کمیته حقیقت یاب هنوز هیچ اقدامی نداشته است، آنها اعلام کردند که در حال بررسی مساله هستند.

اوحدی افزود: در خصوص فاجعه منا، قصور و کوتاهی و سهل انگاری در امدادرسانی، رفتار با شهدا همه را به دولت عربستان نسبت می دهیم، همان زمان که عربستان بودیم بنده اعلام کردم ۲۵ تریلی حامل اجساد که در هر کدام ۲۰۰ شهید که روی هم انباشته کرده بودند که قابل تصور نبود، فضای سردخانه های عربستان، هنوز خاطرات تلخ و سخت و باورنکردنی متاسفانه بر ذهن ما حک شده و داغ بسیار سنگینی بر قلبهای ما بود. این مساله حتما قابل گذشت نیست، دستگاه دیپلماسی نیز اقدامات بسیار ارزنده ای و جلسات مفیدی داشته و به عنوان مسؤول مستقیم پیگیری حقوقی پرونده فاجعه منا در حال پیگیری روند اجرایی آن است.